

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

- Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/94/095/2510	29 november 1994

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 46/94)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

v/a
[REDACTED]

[REDACTED]
Kolonel - KLu

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/94/095/2510 d.d. 29 november 1994

AAN:

Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken) *S*

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED] *S*

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ *S*

NL-HPMV NAVO-Brussel *S*

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV *S*

INTERN:

HMID *S*
HACIV t.a.v. BCI *S*
HAI *S*
HMA *S*
CIC *S*
Archief *S*

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

46/94

(Afgesloten 291400 NOV 1994)

Bosnië-Herzegovina

Vice-president Koljevic van de Bosnisch-Servische Republiek (RS) heeft de Bosnische regeringstroepen in de westelijke enclave rond Bihac opgeroepen zich over te geven aan eenheden van het voormalige Bosnische presidiumlid Abdic, die in samenwerking met de Serviërs pogingen doet zijn eerder dit jaar verloren machtspositie in de enclave te heroveren. De Chef van het kabinet van president Martić van de Krajina (de "Servische Republiek" in Kroatië) heeft verklaard dat Abdic een Federatie zal aangaan met de Bosnische en Kroatische Serviërs indien hij erin slaagt de macht in de enclave rond Bihac te heroveren. Ook Abdic zelf zou inmiddels hebben verklaard dat de door hem bestuurd gebied reeds nu deel uitmaken van de RS. Deze meldingen versterken het vermoeden dat de Serviërs in de delen van de Bihac-enclave die zij uiteindelijk onder hun controle krijgen, Abdic willen installeren als een aan zichzelf loyale lokale machthebber.

Volgens woordvoerders van UNPROFOR neemt de strijd rond Bihac aan intensiteit af. Overigens werd daarbij onderstreept dat nog onzeker is of de Serviërs bereid zijn tot een staakt-het-vuren rond Bihac. Het is ook mogelijk dat zij zich hergroeperen als voorbereiding op een nieuwe aanval, gericht op de volledige verovering van de enclave en vernietiging van de Bosnische regeringstroepen in de enclave. De afgelopen dagen hadden Bosnisch-Servische functionarissen dit als mogelijke oorlogsdoelen genoemd. Overigens zou bij realisering van die doelstellingen het verschil tussen de eerdere voorstellen van de Contactgroep (die de Bosnische regering juist bij Bihac een aanzienlijke terreinuitbreiding had toegedacht) en het feitelijke frontverloop nog verder groeien.

Een belangrijke overweging voor de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS) zal zijn dat zij reeds geruime tijd kampen met een tekort aan infanterie. De bezetting van Bihac en de volledige vernietiging van de Bosnische regeringstroepen zou in eerste instantie vele Servische troepen in de enclave binden. Zoals gemeld hebben de VRS de afgelopen weken eenheden aan frontgebieden elders in Bosnië-Herzegovina onttrokken. Denkbaar is dat hun langdurige inzet in de omgeving van Bihac zeker op den duur de Moslims elders in Bosnië-Herzegovina aanvalskansen zou geven. In de huidige situatie kunnen

de VRS, evenals bij Sarajevo het geval is, terreuraanvallen op de bevolking van Bihac uitvoeren, zonder dat zij de stad hoeven te betreden.

Bosnische regeringsfunctionarissen, onder wie premier Silajdzic, hebben naar aanleiding van de strijd rond Bihac de neutraliteit van UNPROFOR in twijfel getrokken. Zij hebben de VN-vredesmacht in het algemeen en de Bosnische UNPROFOR-bevelhebber Rose in het bijzonder verantwoordelijk gesteld voor het verlies van levens onder de burgerbevolking van Bihac. Zij wijzen erop dat het feit dat de VN Bihac tot "veilig gebied" heeft verklaard, UNPROFOR de verplichting oplegt (Servische) aanvallen op de stad tegen te gaan.

De VN heeft de afgelopen weken voortdurend pogingen gedaan om door middel van onderhandelingen instemming van de Serviërs en Moslims te krijgen voor een bestand rond Bihac. Inmiddels zijn laatstgenoemden akkoord gegaan met een voorstel om Bihac onder auspiciën van UNPROFOR volledig te demilitariseren. Tot op heden is de VN-vredesmacht er echter niet in geslaagd in de gebieden die onder haar supervisie zouden worden gedemilitariseerd (zoals het Igman-gebergte, het Prevlaka-schiereiland, Zepa en Gorazde) die demilitarisering ook daadwerkelijk te realiseren. Daarbij speelt naast personeelstekort bij UNPROFOR vooral het feit een rol dat de VN-vredesmacht op basis van haar mandaat een demilitarisering niet dwingend kan opleggen. De feitelijke uitvoering van het VN-voorstel met betrekking tot Bihac zou derhalve ook uiterst onzeker zijn.

Rose heeft inmiddels gesteld dat een verdere intensivering van de strijd rond Bihac het UNPROFOR vrijwel onmogelijk zou maken haar taak (het assisteren bij humanitaire hulpverlening) uit te voeren. Tegen die achtergrond zou UNPROFOR zich volgens Rose mogelijk gedwongen kunnen zien zich uit geheel Bosnië-Herzegovina terug te trekken. Wellicht wil Rose met een dergelijke uitspraak de strijdende partijen erop wijzen dat de taakstelling van UNPROFOR in toenemende mate in het gedrang komt door de voortdurende strijd in diverse delen van Bosnië-Herzegovina en de openlijke twijfels aan de neutraliteit van de VN-vredesmacht die onder invloed daarvan geuit zijn door zowel Moslims als Serviërs. De afgelopen maanden hebben diverse landen die troepen aan UNPROFOR leveren gezinspeeld op een mogelijke terugtrekking van die troepen. Een verheviging van de strijd rond Bihac of elders in Bosnië-Herzegovina kan door sommige landen worden gebruikt om besluitvorming betreffende zo'n aftocht te versnellen.

Naar verluidt wordt in de Contactgroep een voorstel uitgewerkt met als doel een doorbraak te bewerkstelligen in het vredesoverleg over Bosnië-Herzegovina. In het kader daarvan zou de Bosnische Serviërs het recht worden gegeven een confederatie met Servië aan te gaan, mits zij instemmen met de eerdere voorstellen van de Contactgroep voor een territoriale verdeling van Bosnië-Herzegovina. Een andere voorwaarde zou zijn dat "Joegoslavië" Bosnië-Herzegovina diplomatiek erkent binnen de internationaal aanvaarde grenzen. In dat geval zouden de internationale sancties tegen eerstgenoemd land verder worden verlicht.

Er is vooralsnog geen reden om aan te nemen dat de Bosnische Serviërs met dit voorstel akkoord zullen gaan. Zij hebben in het verleden weliswaar aangegeven tot territoriale concessies bereid te zijn, maar niet in de door de Contactgroep voorgestelde mate. Hun recente militaire successen zullen de Serviërs in deze opstelling hebben gesterkt. Het bovengenoemde voorstel gaat van de veronderstelling uit dat de Servische president Milosevic aanvullende druk op de RS zal willen uitoefenen in de hoop daarmee een in economisch opzicht zinvolle verlichting van de sancties tegen "Joegoslavië" te bewerkstelligen. Zijn speelruimte op dit vlak lijkt echter beperkt, met name gezien het verzet tegen territoriale concessies van extreem-nationalistische zijde zowel in als buiten Servië.

Volgens Bosnische media voeren de VRS sinds enkele dagen relatief zware aanvallen uit op posities in de oostelijke enclave Gorazde. Deze melding is niet bevestigd door UNPROFOR. Het is echter niet uitgesloten dat de Serviërs proberen de posities van de Bosnische regeringstroepen elders in Bosnië-Herzegovina onder druk te zetten. De ontwikkelingen rond Bihac hebben in ieder geval aangetoond dat de status van "veilig gebied" geen garantie biedt tegen agressie. Overigens moet worden onderstreept dat zowel de huidige strijd bij Bihac als die bij Gorazde vorig jaar is uitgebroken nadat de Moslims een offensief hadden ingezet. Denkbaar is derhalve dat de Moslims met de genoemde berichten binnenkort te starten nieuwe militaire initiatieven bij Gorazde willen rechtvaardigen ten opzichte van de internationale publieke opinie. Een overweging daarbij kan zijn geweest dat de VRS een aantal eenheden van het bij Gorazde gelegen Korps hebben overgebracht naar Bihac, waardoor de posities bij Gorazde wellicht zijn verzwakt.

Bosnische Serviërs hebben vorige week een groep UNMOs uit hun observatiepost bij Brcko verdreven. Zij zijn inmiddels overgebracht naar Belgrado. Mogelijk staat deze maatregel in verband met voorgenomen initiatieven van de VRS in deze omgeving. Brcko ligt in de Posavina-corridor, de enige verbinding tussen de "Servische" gebieden in oost- en west-Bosnië. De VRS hebben in het verleden gestreefd naar verbreding van deze verbinding. Volgens Kroatische media hebben zij de afgelopen dagen reeds vuur uitgebracht op Kroatische stellingen bij Brcko. Overigens is ook niet uitgesloten dat de verwijdering van de UNMOs verband houdt met de wens van de VRS om bewegingen van troepen of militair materieel door de corridor geheim te houden.

De regering van Herceg-Bosna, de "Kroatische Republiek" in Bosnië-Herzegovina, heeft vorige week in de gehele republiek een nachtelijk uitgaansverbod ingesteld. Onduidelijk is waarom deze maatregel is genomen. Denkbaar is echter dat er verband bestaat met de spanningen die zich op gezette tijden blijven voordoen tussen Kroaten en Moslims, ondanks de afspraak de vorming van een gezamenlijke Federatie in Bosnië-Herzegovina te versnellen. Een mogelijke nevenoverweging kan zijn dat de regering van Herceg-Bosna ten opzichte van de Federale en Moslim-autoriteiten wil benadrukken nog steeds zelfstandig te kunnen optreden.

Volgens een melding van [REDACTED] in het voormalige Joegoslavië is vorige week opnieuw een Boeing-747 uit Iran geland op het vliegveld van Pula (Istrië) in Kroatië. Vrijwel zeker betrof het hier een wapenzending. Naar verluidt zou 70% van de lading bestemd zijn voor de Bosnische Moslims; de rest zou worden overgebracht naar de (Bosnische) Kroaten. In het verleden was reeds herhaaldelijk sprake van wapenleveranties vanuit Iran en andere islamitische landen aan de Bosnische Moslims. Een deel van deze ladingen is gewoonlijk bestemd voor de Kroaten, omdat deze doorvoer van de rest naar de Moslims mogelijk maken.

Kroatië

De Kroatische VN-ambassadeur Nobile heeft gesteld dat de VN-resolutie die NAVO-luchtaanvallen op Kroatisch grondgebied mogelijk maakt, op geen enkele wijze de Kroatische soevereiniteit ondergraaft. Hij stelde zelfs dat de aanvallen die inmiddels op Kroatisch-Servische stellingen zijn uitgevoerd, bedoeld waren om een Kroatisch militair optreden tegen de (Kroatische en Bosnische) Serviërs te voorkomen. Overigens liet hij de mogelijkheid open dat de Kroatische strijdkrachten alsnog zullen ingrijpen als de militaire balans in de regio ingrijpend in Kroatisch nadeel zou veranderen. In dat kader noemde hij de val van Bihac als mogelijke aanleiding.

Kroatische functionarissen hebben de afgelopen dagen, met name naar aanleiding van de betrokkenheid van Kroatische Serviërs bij de strijd rond Bihac, herhaaldelijk gezinspeeld op een mogelijk offensief optreden tegen de Serviërs. Vermoedelijk hebben deze pleidooien voor een deel tot doel de VN aan te sporen de val van Bihac te voorkomen. De belangrijkste weg- en spoorwegverbinding tussen Banja Luka (RS) en Knin (Krajina) loopt via Bihac. De val van die stad zou derhalve de verbindingen tussen de RS en de Krajina sterk vereenvoudigen. Overigens zullen de Kroatische strijdkrachten (HV) in de praktijk vermoedelijk uiterst terughoudend zijn wat betreft een daadwerkelijke interventie in UNPANOORD, laat staan de Bihac-enclave, teneinde een internationale veroordeling of eventuele Servische tegenoffensieven te voorkomen.

Het parlement van de Krajina heeft de afgelopen week de regering gemachtigd de besprekingen met de Kroatische regering over herstel van de economische betrekkingen voort te zetten, mits deze geen afbreuk doen aan de soevereiniteit van de Krajina. Zoals bekend was over dit herstel reeds een principe-akkoord gesloten, maar is dit door de regering van de Krajina verworpen uit vrees dat dit akkoord een stap zou betekenen in de richting van het herstel van het Kroatische gezag over de Krajina. Dit herstel vormt een van de uitgangspunten van het VN-vredesplan voor Kroatië, maar wordt door de Kroatische Serviërs categorisch afgewezen. Dat zij desondanks toch bereid blijven met besprekingen met de Kroatische regering, houdt ten dele verband met de economische crisis in de Krajina. Daarnaast oefent Milosevic ook op de Kroatische Serviërs druk uit om zich flexibel op te stellen, omdat daardoor een verdere verlichting van de sancties tegen "Joegoslavië" dichterbij zou kunnen worden gebracht.

Vermeldenswaard is dat het parlement van de Krajina vergaderde in Vukovar (UNPA-oost), de Kroatische stad die in 1991 door het toenmalige Joegoslavische Volksleger en Servische strijdgroepen is veroverd. Vermoedelijk houdt de keuze van die plaats verband met politiek-propagandistische overwegingen. Oost-Slavonië (UNPA-oost) heeft nauwe economische betrekkingen met het aangrenzende "Joegoslavië". Functionarissen uit dit gebied hebben, ook in het recente verleden, herhaaldelijk kritiek geuit op de opstelling van de machthebbers in Knin. Kennelijk wil het parlement van de Krajina met een vergadering in UNPA-oost de eenheid van de Krajina illustreren.

Overigens is Vukovar voor zowel Serviërs als Kroaten een prestige-object. Zo heeft het parlement van de Krajina een resolutie aangenomen waarin de heropbouw van Vukovar een "absolute prioriteit" werd genoemd. Anderzijds is in Zagreb vorige week een speelfilm in première gegaan over de strijd rond Vukovar. Daarbij waren vele hoogwaardigheidsbekleders aanwezig, zoals president Tudjman, premier Valentic en minister van Defensie Susak. Laatstgenoemde hield een rede, waarin hij aangaf dat de HV binnen afzienbare tijd Vukovar zou heroveren, "mèt of zonder internationale hulp".

Laatstgenoemde opmerking onderstreept nog eens dat onder de Kroatische bevolking, en met name in de HV, groeiende onvrede bestaat met de status quo rond de UNPAs. De ontwikkelingen rond Bihac en de rol die de Kroatische Serviërs daarbij hebben gespeeld, zullen die onvrede alleen maar hebben vergroot. Er is veel kritiek op UNPROFOR, die vrijwel niets zou bijdragen aan uitvoering van het vredesplan voor Kroatië, maar ook op Tudjman c.s., omdat dezen zich onvoldoende inzetten om herstel van het Kroatische gezag over de UNPAs desnoods met militaire middelen te herstellen. Vele Kroatische militairen lijken voorstander van een militair optreden tegen de Krajina, indien er langs politieke weg niet op korte termijn daadwerkelijke vooruitgang afgedwongen kan worden. De genoemde uitspraken van Susak hebben vooral tot doel alle betrokken partijen duidelijk te maken dat een militair optreden nog steeds een optie is. Tudjman zal zich echter realiseren dat offensieve operaties tegen de Krajina de internationale positie van Kroatië negatief zullen beïnvloeden.

Er zijn aanwijzingen dat een toenemend aantal Serviërs de Krajina verlaat, terwijl ook het aantal zelfmoorden groeit. Meer dan 10.000 jongeren zouden de afgelopen maanden reeds de Krajina hebben verlaten en nog eens 3000 anderen wachten op een visum. In één enkele stad (Benkovac, UNPA-zuid) zouden in één enkele maand 30 mensen zelfmoord hebben gepleegd. Deze melding wijst op een sterke onvrede onder de bewoners van de Krajina, die vermoedelijk verband houdt met de voortdurende en uitzichtloze oorlog, het internationale isolement en de schaarste van eerste levensbehoeften.

Servië/Montenegro

Er zijn aanwijzingen dat in toenemende mate olieproducten vanuit Albanië via Montenegro naar de RS worden gesmokkeld. In meldingen van de EU-waarnemersmissie wordt gesteld dat het hierbij om 1000 ton olieproducten per dag gaat. Individuele Albanen en Montenegrijnen en vermoedelijk ook leden van (lokale) overheden zouden zich daarmee aanzienlijk verrijken. Denkbaar is dat tenminste een deel

van deze leveranties wordt aangewend om de inzetbaarheid van de VRS te vergroten. De gemelde leveranties zijn uiteraard in strijd met de "Joegoslavische" boycotmaatregelen tegen de RS.

Inmiddels is geprobeerd langs diplomatieke weg de Albanese regering aan te sporen tot intensivering van de grenscontrole. Albanië staan echter slechts zeer beperkte middelen ten dienste. Bovendien is de economische crisis in het land van dien aard dat zowel individuele Albanезen alsook ambtenaren afhankelijk zijn van inkomsten die in verband staan met smokkel naar "Joegoslavië".

Conclusie/voorzicht

De strijd rond Bihac, die is begonnen op initiatief van de Moslims, heeft zich de afgelopen dagen in Servisch voordeel ontwikkeld. Kennelijk beogen de Serviërs in de op de Bosnische regering veroverde gebieden een marionettenbewind te installeren onder leiding van het voormalige Bosnische presidiumlid Abdic. Overigens is twijfelachtig of de Serviërs daadwerkelijk aansturen op volledige bezetting van de stad Bihac, omdat dit een zware wissel zou trekken op de beschikbare infanterie en daardoor de Moslims elders in Bosnië-Herzegovina offensieve gelegenheden zou bieden.

Naar aanleiding van de ontwikkelingen rond Bihac hebben Bosnische functionarissen de neutraliteit van UNPROFOR in twijfel getrokken. Inmiddels is uit die kanalen voorgesteld Bihac onder VN-auspiciën volledig te demilitariseren. Het is echter vrijwel uitgesloten dat UNPROFOR in staat zal zijn een dergelijke demilitarisering, die ook elders in Bosnië-Herzegovina en Kroatië op een mislukking is uitgelopen, bij Bihac wèl af te dwingen.

De Contactgroep werkt een nieuw voorstel uit om een doorbraak in het vredesproces in Bosnië-Herzegovina te bewerkstelligen. Het voorstel gaat van de veronderstelling uit dat de Servische president Milosevic aanvullende druk op de Bosnische Serviërs zal willen uitoefenen in de hoop daarmee een in economisch opzicht zinvolle verlichting van de sancties tegen "Joegoslavië" te bewerkstelligen. Zijn speelruimte op dit vlak lijkt echter beperkt.

Er is vooralsnog geen reden om aan te nemen dat de Bosnische Serviërs met dit voorstel akkoord zullen gaan. Zij hebben in het verleden weliswaar aangegeven tot territoriale concessies bereid te zijn, maar niet in de door de Contactgroep voorgestelde mate. Hun recente militaire successen zullen de Serviërs in deze opstelling hebben gesterkt.

De Kroatische regering heeft gezinspeeld op een mogelijk militair optreden tegen de (Kroatische of Bosnische) Serviërs in geval laatstgenoemden Bihac zouden veroveren. De val van Bihac zou inderdaad de strategische positie van Kroatië schaden. Bovendien lijkt de roep uit de Kroatische bevolking voor een vergroting van de militaire druk op de Serviërs luider te worden. Tudjman moet echter in zo'n geval rekening houden met een internationale politieke veroordeling.